

Кузнєцова Неля Вікторівна,

*кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка
кафедри педагогіки та освітнього менеджменту*

*КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»,
м. Одеса, Україна*

<https://orcid.org/0000-0002-5530-5544>

kuznetsova1108@gmail.com

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ЕТИКИ В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНИХ ЗМІН

Ключові слова: академічна етика, академічна доброчесність

Сучасна система вищої освіти України характеризується перманентними змінами, що стосуються всіх компонентів: структури, змісту, освітніх технологій тощо. Зовнішні чинники останніх років, зокрема, використання дистанційного та змішаного навчання в умовах пандемії, воєнної агресії росії проти України, стрімкий розвиток штучного інтелекту і використання його в освітньому та науковому процесах актуалізують увагу до учасників освітнього процесу: науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти. Питання їх суб'єктності завжди були предметом дослідження науковців. Суб'єктність учасників освітнього процесу чітко відображена у Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022 – 2032 роки [2]. Однак в останні роки питання академічної етики набувають особливого значення.

У науковому дискурсі останніх років питання академічної доброчесності як складника внутрішньої системи забезпечення якості освіти посідають одні з перших місць. За період з 2016 року, коли ці питання почали системно вивчатись, заклади вищої освіти накопичили досить значний досвід популяризації принципів академічної доброчесності, контролю за їх дотриманням учасниками освітнього процесу тощо. Розроблена загальнодержавна нормативна база щодо академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин, удосконалюються процедури щодо контролю за дотриманням норм та притягнення до академічної відповідальності за порушення, ці питання є предметом вивчення та оцінювання під час акредитації

освітніх програм. Разом з тим, ситуація, яка склалася з обговоренням та затягуванням затвердження проєкту Закону України «Про академічну доброчесність», багаточисельні гучні кейси з порушеннями норм академічної етики, на наш погляд, є наслідком кількох чинників, серед яких важливе місце належить аномічності українського суспільства.

Аномія – це стан суспільства, що характеризується розпадом системи суспільних цінностей, відсутністю чітких правил і норм поведінки, коли стара ієрархія цінностей руйнується, а нова ще не склалася.

У листопаді 2022 року соціологічна група Рейтинг разом із фахівцями Інституту соціології НАНУ провела опитування українців, яке дозволяє побачити, яка частка українців вважають, що у нашому суспільстві відсутні загальновизнані норми (аномічний стан), та осіб, які вважають, що такі норми у нас є (неаномічний стан). Це опитування стало дев'ятнадцятим та продовжило опитування, які проводилися Інститутом соціології НАНУ з 1992 року. За результатами опитування «Аномія в українському суспільстві» загалом на даному етапі українське суспільство характеризується майже однаковою кількістю осіб, які вважають, що у нашому суспільстві відсутні загальновизнані норми (аномічний стан) - 46%, та осіб, які, навпаки, вважають, що такі норми існують (неаномічний стан) - 48%. Ще 6% опитаних належать до проміжної групи, про яку важко зробити висновок щодо їх ставлення до існування у суспільстві загальновизнаних норм [2].

Аналіз багаточисельних кейсів з порушенням академічної доброчесності в освітній та науковій діяльності учасників освітнього процесу у вищій школі свідчить про наявність аномічного стану не тільки в українському суспільстві в цілому, а і в освітньо-наукових спільнотах, зокрема. Західні фахівці з огляду отриманих висновків щодо впровадження академічної етики надають перевагу ціннісному підходу до питань, пов'язаних з академічною доброчесністю. В українських закладах вищої освіти, натомість, більше дотримуються нормативного підходу.

Недооцінка внутрішніх, ціннісних регуляторів академічної поведінки учасників освітнього процесу містить небезпеку формалізації вирішення проблеми. Стрімке входження штучного інтелекту в освітню та наукову діяльність є підставою розробки як нормативних документів – регуляторів шляхів вирішення цих питань, так і постійної уваги до розвитку академічної етики як моральної чесноти науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Дев'ятнадцять загальнонаціональне опитування. Аномія в українському суспільстві (20-21 листопада 2022 р.). https://ratinggroup.ua/research/ukraine/dev_yatnadcyate_zagalnonac_onalne_opituvannya_anom_ya_v_ukra_nskomu_susp_listv_20-21_listopada_2022.html
2. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022 – 2032 роки. <http://surl.li/ekgsf>

Nelia Kuznietsova,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Pedagogy and Educational Management, Odessa Regional Academy of In-Service Education, Odessa, Ukraine

TOPICAL ISSUES OF ACADEMIC ETHICS IN THE CONTEXT OF SOCIAL CHANGE

Key words: academic ethics, academic integrity

Кузнєцова Оксана Володимирівна,

кандидат психологічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної та соціально-гуманітарної діяльності, КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради», м. Одеса, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-4240-7004>

<https://scholar.google.com/citations?hl=ru&authuser=2&user=oEewWKgA>
[AAAJ
o.v.kuznietsova@live.com](mailto:o.v.kuznietsova@live.com)

ТРАВМОПЕДАГОГІЧНИЙ ПІДХІД У РОБОТІ З УЧНЯМИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Ключові слова: травмопедагогічний підхід, учні початкових класів, освітній процес, психологічна травма, відчуття безперервності